

Pràctiques inspiradores i eines per al tractament de la diversitat religiosa i conviccional als centres escolars

afers religiosos

ERDISC
Equip de Recerca en Diversitat i Inclusió en Societats Complexes

UAB
Universitat Autònoma de Barcelona

Aquesta publicació forma part del projecte “Anàlisi de la diversitat religiosa i la pràctica escolar en els centres educatius a Catalunya avui”, finançat per la Direcció General d’Afers Religiosos (DGAR) en el marc de la convocatòria d’ajuts pluriennals a projectes de recerca en matèria d’afers religiosos (2025-2026). Vegeu més informació a: https://afersreligiosos.gencat.cat/ca/subvencions/recerca/

Els continguts d’aquesta publicació estan subjectes a una llicència de Reconeixement-No comercial-Compartir igual (BY-NC-SA), que permet l’ús dels materials amb finalitats no comercials i la creació d’obres derivades. Es permet copiar i redistribuir el material en qualsevol mitjà i format, sempre que se’n faci un ús no comercial. També es permet remesclar, transformar i crear a partir del material, sempre que les obres derivades es distribueixin sota la mateixa llicència que l’obra original. Per consultar els termes i les condicions de la llicència, vegeu: https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/

Autoria

Anna Tarrés Vallespí
Universitat Autònoma de Barcelona
ORCID: 0000-0002-9732-5439

Meritxell Argelagués Besson
Universitat Autònoma de Barcelona
ORCID: 0000-0002-8794-1318

Miquel Àngel Essomba Gelabert (IP)
Universitat Autònoma de Barcelona
ORCID: 0000-0001-5644-7176

Citació recomanada

Tarrés, A., Argelagués, M., Essomba, M.A. (2026). *Pràctiques inspiradores i eines per al tractament de la diversitat religiosa i conviccional als centres escolars*. Universitat Autònoma de Barcelona.

I. Presentació

Aquesta guia vol aportar als equips directius i la resta de professionals dels centres educatius de primària i secundària de Catalunya propostes i eines útils per al tractament quotidià de la diversitat de creences i conviccions, amb l'objectiu d'ampliar les condicions per a una educació de qualitat per a tothom. A aquest efecte, la guia que teniu a les mans recull pràctiques que alguns centres de Catalunya ja duen a terme i proposa eines senzilles per començar o per anar una mica més enllà.

Contextualització

La guia neix de la recerca *Anàlisi de la diversitat religiosa i la pràctica escolar en els centres educatius a Catalunya avui*, desenvolupada durant el curs 2025-2026 per l'equip ERDISC del Departament de Pedagogia Aplicada de la Universitat Autònoma de Barcelona, amb el finançament de la Direcció General d'Afers Religiosos (convocatòria RELIG 2025-2026). La recerca ha combinat dues fonts d'informació: un qüestionari en línia adreçat als equips directius de centres públics i concertats de primària i secundària de Catalunya; de l'altra, dos grups de discussió formats per vuit professionals de sis centres amb una diversitat religiosa elevada. El qüestionari recull la mirada de les direccions, i els grups de discussió, l'experiència d'un nombre reduït de centres. Per això la guia no presenta models a seguir, sinó pràctiques inspiradores: experiències reals que poden ajudar altres centres a pensar la seva pròpia manera de fer. La recollida de dades s'ha dut a terme durant els mesos de gener a maig de 2026.

Finalitat de la guia

La recerca efectuada dibuixa una realitat que convida a l'optimisme: la diversitat religiosa forma part de la vida quotidiana dels centres i es viu, en general, amb normalitat i sense conflictes. Però també mostra que la seva gestió descansa sovint en la sensibilitat i la bona voluntat de persones concretes, i que es resol cas per cas, a mesura que arriben les demandes. Aquesta normalitat és un punt de partida valuós, però pot amagar necessitats: quan una persona canvia de centre o la diversitat creix, el que funcionava pot deixar de fer-ho

Aquesta guia neix per acompanyar els centres en el pas d'una gestió reactiva de la diversitat religiosa i conviccional a una gestió planificada i compartida. Per això parteix del que els centres ja feu, i no de les mancances, i proposa petits passos que no afegeixin paperassa. Es dirigeix a tots els centres, públics i concertats, amb ideari religiós o sense, i a tot l'equip educatiu, també al personal de suport, de menjador, d'acollida o de consergeria, que viu la diversitat religiosa cada dia. A la guia s'entén la diversitat religiosa en sentit ampli, incloent-hi les persones que no segueixen cap religió. I ho fa amb prudència: les pràctiques que recull no són receptes, sinó idees per inspirar, i la guia indica sempre si una orientació es basa en dades de molts centres o en l'experiència de pocs.

Què vol dir gestionar la diversitat religiosa?

La recerca mostra que, en general, aquesta gestió funciona, però depèn molt de cada cas i de cada persona. La guia proposa avançar en aquesta direcció:

D'una gestió...		...cap a una gestió
Cas per cas, quan arriba una demanda	→	**Anticipada i planificada (calendari, criteris, protocols)**
Que depèn de la bona voluntat d'algunes persones	→	**Amb responsables, funcions i temps definits**
Esmentada de manera general als documents	→	**Concretada en objectius i accions al projecte de centre**
Individual amb cada família	→	**Amb espais de diàleg compartits**
Del centre en solitari	→	**En xarxa amb l'entorn**
Concentrada en algunes persones de l'equip	→	**Compartida per tot l'equip, també el personal no docent**

Com s'organitza la guia

La guia s'organitza en quatre parts, pensades per llegir-se en ordre o per separat.

2

Idees clau de la recerca

Una pàgina amb els **set resultats principals** de l'estudi. Permet fer-se una idea, en cinc minuts, de qui és el tractament de la diversitat religiosa i de conviccions que fan actualment els centres escolars i a on hi ha més marge de millora.

3

Àmbits d'acció

És el nucli de la guia. Està format per **sis fitxes,** una per a cada àmbit en què es concreta la gestió de la diversitat religiosa: la vida quotidiana, l'organització del centre, el currículum, la relació amb les famílies, la coordinació amb l'entorn i la formació de l'equip. Cada fitxa combina dades, pràctiques inspiradores, propostes graduades i recursos.

4

Eines per començar

Un **instrument per a l'autoavaluació interna de centre** perquè cada centre pugui valorar com gestiona la diversitat religiosa, quin tractament en fa, i comparar-se amb les dades de Catalunya, així com un full de ruta, amb una proposta de sessió de claustre, per decidir un primer pas.

A

Annex

Els conceptes bàsics i el **marc normatiu** de referència, perquè tot l'equip parli el mateix llenguatge.

2. Idees clau de la recerca

Durant el curs 2025-2026, 163 equips directius de centres públics i concertats pertanyents a totes les províncies de Catalunya van respondre un qüestionari sobre com viuen, gestionen i tracten la diversitat religiosa i conviccional. Després, equips directius i docents de sis centres en van parlar en profunditat en dos grups de discussió. Aquests són els principals resultats.

163	2	6	2025-2026
centres públics i concertats	grups de discussió	centres en profunditat	curs de la recerca

1 La diversitat religiosa forma part del dia a dia

27%

dels centres percep una diversitat elevada o molt elevada

El **27%** dels centres la percep alta o molt alta. En 3 de cada 4 centres hi conviuen una tradició majoritària i una o diverses minories. En aquest sentit, la diversitat religiosa i conviccional no és una qüestió excepcional.

2 La diversitat religiosa es viu amb normalitat

70,6%

no hi veu gens de conflicte per motius religiosos

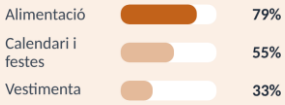

El **70,6%** dels centres diu que la religió no és motiu de conflicte. A l'escola les tensions es concentren en continguts concrets (gènere, educació afectivosexual, teoria de l'evolució, etc.) que van més enllà del fet religiós.

3 Les demandes tenen a veure amb la vida quotidiana, i els centres hi responen Fitxa 1

79%

dels centres ha rebut peticions sobre menús

En el **79% dels centres** enquestats algunes famílies han formulat peticions sobre...sobre alimentació i el 55% sobre calendari i festes. Pel que fa a les peticions alimentàries, el 64% hi respon plenament.

4 Però es gestiona sobretot cas per cas Fitxa 4

8 de cada 10

respostes a les famílies són individuals

Gairebé **8 de cada 10** respostes a les demandes de les famílies són individuals. Només el 9,8% dels centres implica les famílies al llarg del curs. A secundària aquest percentatge representa el 2,3%.

5 La diversitat per creences o conviccions s'esmenta sense concreció als documents del centre Fitxa 2

4–9%

dels centres concreta accions als documents

El **63,8%** l'esmenta al Projecte educatiu de centre, però només entre el 4% i el 9% hi concreta accions. Tenir-hi una figura referent, si no té temps ni funcions clares, no millora la resposta.

6 La formació sobre diversitat religiosa i conviccional no arriba a tot l'equip Fitxa 6

< 3,4%

del personal no docent s'ha format

En cinc cursos, s'ha format el **28,8%** dels equips directius i menys del **3,4%** del personal no docent, entre el qual s'hi troba el personal de menjador i altres professionals dedicats a l'acollida i la gestió d'entrades i sortides.

7 Obrir-se a l'entorn és la palanca més clara per a un tractament efectiu de la diversitat religiosa i conviccional Fitxa 5

26,8%

dels centres coordinats amb l'entorn implica les famílies

Els centres que es coordinen amb entitats, ajuntament o altres centres impliquen activament les famílies en un **26,8%** dels casos, davant del 3,4% dels que no ho fan. Però només 1 de cada 4 centres enquestats ho fa.

En síntesi

El repte no és el conflicte, sinó passar d'un tractament de la diversitat religiosa i conviccional reactiu basat en la bona voluntat de cada equip o persona, a un tractament planificat, compartit i que perduri.

3. Àmbits d'acció

La gestió i el tractament de la diversitat religiosa i conviccional no depèn d'una sola persona ni d'un sol document. Es concreta en sis àmbits de la vida del centre, els mateixos que ha analitzat la recerca. Cada àmbit planteja un repte de gestió propi:

Fitxa 1
La vida quotidiana
Gestionar les demandes del dia a dia (menús, festes, calendari, vestimenta) amb criteris compartits

Fitxa 2
L'organització del centre
Concretar als documents què es fa i definir qui se n'ocupa

Fitxa 3
El currículum
Treballar la diversitat religiosa més enllà de valors, religió i tutoria

Fitxa 4
La relació amb les famílies
Passar del cas per cas al diàleg compartit

Fitxa 5
La coordinació amb l'entorn
Gestionar en xarxa amb el municipi, les entitats i les comunitats religioses

Fitxa 6
La formació de l'equip
Que tot el personal del centre estigui preparat per gestionar-la

Què hi ha a cada fitxa

Les sis fitxes tenen la mateixa estructura. Està pensada per anar de la realitat a l'acció: primer, situar el repte i conèixer què passa als centres; després, veure què fan altres centres; i finalment, decidir un pas propi i obrir la conversa a l'equip. Com que totes les fitxes s'organitzen igual, és fàcil trobar-hi la informació i comparar els àmbits entre si.

De la realitat —————————————————— **a l'acció**

El repte
La pregunta clau de l'àmbit, formulada tal com se la pot plantejar un equip directiu o un claustre.
Per què? Situa de què parla la fitxa i per què és important.

Què diu la recerca
Les dades del qüestionari (Apartat: *Ho mostren les dades*) i les aportacions dels grups de discussió (Apartat: *Ho apunten els centres*).
Per què? Permet a cada centre comparar la seva situació amb la del conjunt de Catalunya, i saber quin grau de solidesa té cada afirmació.

Pràctiques inspiradores
Experiències reals explicades pels centres, anonimitzades: només s'indica el tipus de centre i l'etapa.
Per què? Mostren que avançar és possible i que sovint comença amb accions senzilles.

Per on començar
Propostes en tres nivells: *primer pas*, *consolidar* i *aprofundir*.
Per què? Cada centre parteix d'un punt diferent. Els nivells permeten triar el pas que té a l'abast.

Pregunta per al claustre
Una pregunta per obrir la conversa amb l'equip.
Per què? La gestió compartida comença parlant-ne junts.

Recursos
Materials i serveis que ja existeixen, relacionats amb l'àmbit.
Per què? No cal començar de zero.

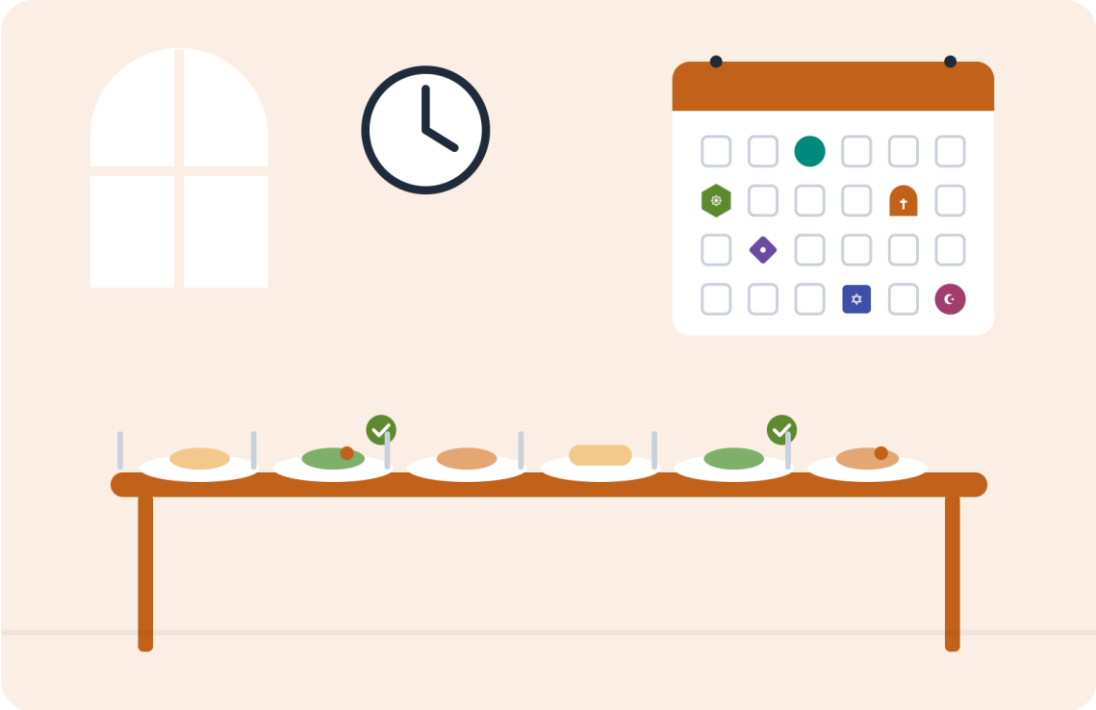
Fitxa 1

Àmbit d'acció

La vida quotidiana

El repte

Com atendre les demandes de les famílies sobre temes religiosos i conviccionals de la vida quotidiana (menjador, festes, calendari, vestimenta) amb criteris clars i compartits per tot l'equip del centre?

Què diu la recerca

79%

dels centres ha rebut peticions sobre alimentació i menús

Ho mostren les dades

La diversitat religiosa es fa visible sobretot en la vida quotidiana, i és aquí on els centres tenen més experiència de gestió. El **79%** dels centres ha rebut peticions de les famílies sobre alimentació i menús, el **55%** sobre calendari i festes i el **33%** sobre vestimenta. Amb els menús, el 64% dels centres diu que respon plenament. En temes menys freqüents, com el dol o els rituals de mort, hi ha menys experiència i les respostes són més desiguals.

Ho apunten els centres

> Les friccions més habituals tenen a veure amb els moments de dejuni i la coincidència amb exàmens, educació física, colònies, etc. I en menor mesura amb la indumentària i la participació en algunes activitats concretes. En aquest sentit, anticipar-se i explicar els criteris i els procediments del centre evita molts malentesos.

Fitxa 1 La vida quotidiana

Pràctiques inspiradores

El menjador, amb veu de les famílies

Escola de primària

Una comissió mixta entre equip educatiu i famílies tracta les qüestions sobre el tipus de menú. El centre ha incorporat menús amb plats de diferents cultures i tallers de cuina del món. S'hi consideren tant els preceptes alimentaris de confessions religioses com els principis alimentaris vinculats a conviccions - l'alimentació vegana, per exemple.

Programar mirant el calendari de tothom

Instituts públics d'alta i màxima complexitat

Abans de fixar les activitats, tenen en compte el calendari religiós de les diferents comunitats que conviuen al centre. Per exemple: eviten programar colònies durant el Ramadà i respecten les absències per motius religiosos o familiars. Quan una festivitat important comporta canvis d'horari, se n'informa tot el professorat.

Una festa de final de curs per a tothom

Escola pública de primària

Es comprova que la data no coincideixi amb festivitats d'altres tradicions i el menú es consensua amb les famílies. Durant el curs, també es fan activitats de cuina amb l'alumnat.

Per on començar

1 Primer pas

Marcar al calendari del curs les festes principals de les tradicions presents al centre abans de programar colònies, exàmens i festes. Compartir-lo amb tot l'equip educatiu, també amb el menjador.

2 Consolidar

Acordar criteris comuns per a les demandes més habituals (menús, absències, activitat física en dejuni, vestimenta). Recollir-los en una pàgina i explicar-los a les famílies a l'inici de curs.

3 Aprofundir

Revisar aquests criteris cada curs en un espai amb famílies, com una comissió de menjador o de festes. Preveure com actuar en situacions poc freqüents, com un dol a la comunitat educativa.

A tenir en compte: davant del dejuni en infants i adolescents, el punt de partida és el diàleg amb la família pensant en el benestar de l'alumne. Per als criteris normatius sobre menús, absències o vestimenta, cal consultar la guia de la Direcció General d'Afers Religiosos.

Pregunta per al claustre

Si una família ens planteja una demanda nova, tot l'equip del centre , sabria què respondre i per què?

Recursos

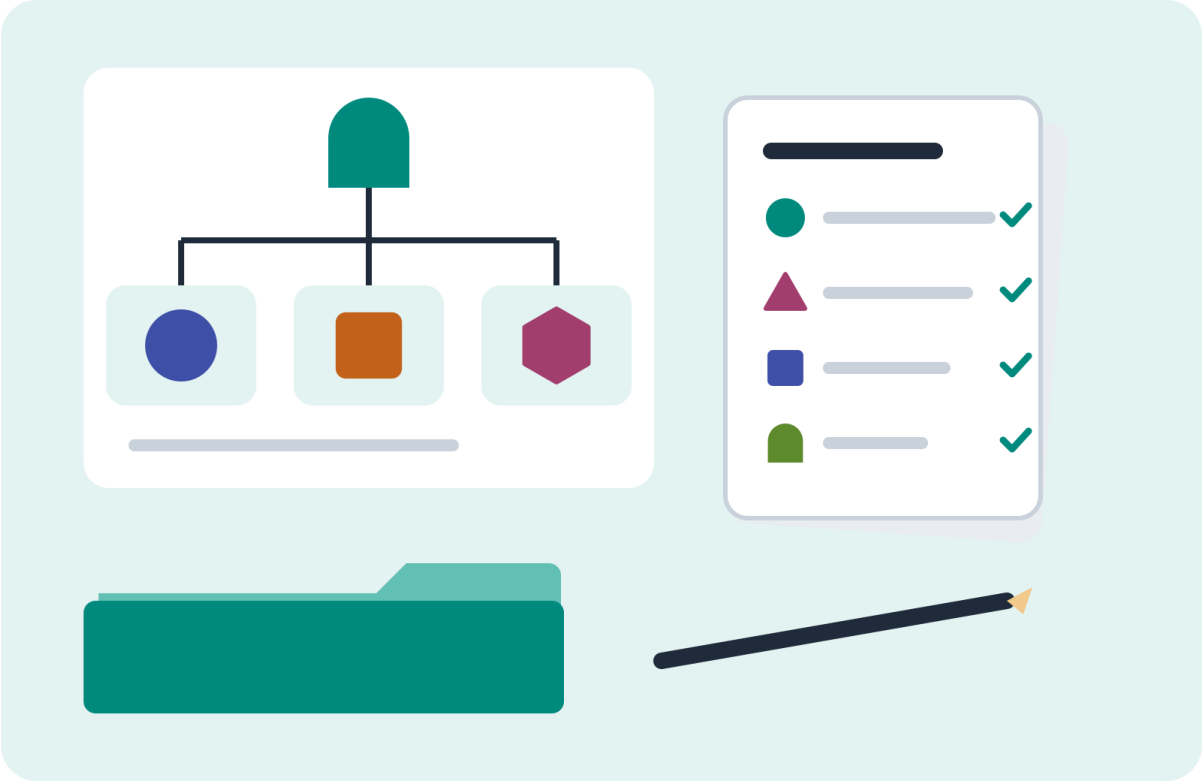
- **Calendari de festes religioses** (Direcció General d'Afers Religiosos): les festes principals de cada tradició, per programar el curs.
- **Guia per al respecte a la diversitat de creences als centres educatius de Catalunya** (Direcció General d'Afers Religiosos): criteris sobre alimentació, calendari i vestimenta.
- **Proposta d'aprenentatge servei "Alimentació i creences, un viatge cap al respecte i la diversitat"** (Oficina d'Afers Religiosos de l'Ajuntament de Barcelona).

Fitxa 2

Àmbit d'acció

L'organització del centre

El repte **Com organitzar la gestió de la diversitat religiosa i de conviccions al centre: què es concreta als documents, qui se n'ocupa i com s'explica a la comunitat educativa?**

Què diu la recerca

4–9%

dels centres concreta accions sobre diversitat religiosa als documents

Ho mostren les dades

El **63,8%** dels centres esmenta la diversitat religiosa i de conviccions al Projecte educatiu de centre, però només entre el **4%** i el **9%** hi estableix accions per al seu tractament. El Pla d'atenció a la diversitat és el document on menys hi apareix: no la menciona el 40,5% dels centres. Només el 22% dels centres té una persona o un grup pel tractament de la diversitat religiosa i de conviccions (que sovint és el/la docent de religió, sense hores assignades). Ara bé, disposar d'aquesta figura sense tasques ni hores assignades no millora la capacitat de resposta del centre.

Ho apunten els centres

> Definir i explicar amb claredat la identitat del centre i com tracta el fet religiós i conviccional ajuda a prevenir conflictes.

Fitxa 2 L'organització del centre

Pràctiques inspiradores

Un/a referent vinculat/da a la convivència

Escoles públiques de primària

En una escola, la funció de referent l'assumeix la mestra responsable de convivència, coeducació i benestar emocional (COCOBE). En una altra, se n'ocupa la comissió de convivència i benestar, amb l'assessorament de la coordinació de llengua, interculturalitat i cohesió social (LIC) quan cal.

Un equip referent per etapes

Centre concertat d'infantil, primària i secundària

Tres docents, un de cada etapa, formen l'equip referent. Una d'aquestes persones té formació específica en cultura religiosa.

Dir qui som des del primer dia

Centre concertat i institut-escola públic de màxima complexitat

Un centre ho resumeix així: "Donar una informació fidel i real del tipus de centre que som." L'altre: "Transparència i preparar amb antelació, i amb la comunitat, tots els esdeveniments importants."

Un protocol davant de comentaris discriminatoris

Escola rural, alta complexitat

Forma part d'un conjunt de mesures: menús adaptats, respecte a les festivitats, espais de diàleg amb famílies i activitats interculturals.

Per on començar

1 Primer pas

Revisar el Projecte de convivència i el Pla d'atenció a la diversitat i afegir-hi almenys un objectiu concret sobre el tractament de la diversitat religiosa.

2 Consolidar

Encarregar la funció de referent a una persona o a un petit equip, amb temps reconegut i vinculat a la coordinació de convivència o a l'equip directiu. No ha de ser necessàriament un/a docent de religió.

3 Aprofundir

Acordar un protocol breu per a les demandes habituals, els comentaris discriminatoris i els temes sensibles. Acordar com explicar el tractament de la diversitat religiosa i de conviccions a les noves famílies que accedeixen al centre.

Pregunta per al claustre

Si una família ens pregunta com gestiona el centre la diversitat religiosa i de conviccions, què li responem? On ho tenim escrit?

Recursos

- **Guia per al respecte a la diversitat de creences als centres educatius de Catalunya** (Direcció General d'Afers Religiosos): orientacions per incorporar la diversitat religiosa a la vida del centre.
- **La diversidad religiosa en las escuelas: guía jurídica** (Fundación Pluralismo y Convivencia): criteris jurídics per prendre decisions d'acord amb els drets fonamentals.

Fitxa 3

Àmbit d'acció

El currículum

El repte **Com facilitar l'aprenentatge de la cultura religiosa i el respecte a la diversitat de religions i creences de manera transversal al currículum?**

Què diu la recerca

75,5%

dels centres creu que el continguts que s'aborden a l'aula no són suficients per dotar a l'alumnat de les competències necessàries en un món de pluralitat religiosa

Ho mostren les dades

La diversitat religiosa es treballa sobretot a Valors cívics i ètics (**73%**), a Religió (57%), a les Tutories (56%) i a Ciències socials (44%). A les llengües només hi apareix en el 12% dels centres, i a Ciències o Matemàtiques gairebé mai. El 75,5% dels centres creu que el el continguts que s'aborden a l'aula no són suficients per dotar a l'alumnat de les competències necessàries en un món de pluralitat religiosa

Ho apunten els centres

> Molts centres amb ideari religiós passen d'un enfocament confessional a un enfocament de cultura religiosa: conèixer totes les tradicions sense adoctrinar. Les tensions a l'aula en tots els tipus de centres solen sorgir quan s'aborden continguts concrets, com la teoria de l'evolució o l'educació afectivosexual.

Fitxa 3 El currículum

Pràctiques inspiradores

Conèixer totes les tradicions, juntes

Institut públic

De 1r a 4t d'ESO es treballen les tres religions monoteistes, les religions orientals, les dels pobles indígenes i les ja desaparegudes. Hi participen junts alumnes musulmans, catòlics, evangèlics, jueus i alumnes que no se senten de cap religió. Segons el centre, "es desfan els prejudicis i s'amplia la mirada".

Quan el temari hi passa

Instituts públics

A Ciències Socials, quan s'estudia al-Andalus, es presenta l'islam i es resolen els dubtes. En un altre institut es comparen els calendaris de diverses tradicions, aprofitant que la Quaresma i el Ramadà van coincidir.

L'alumnat explica, també qui no celebra

Escola pública de primària, alta complexitat

Quan arriba una festivitat d'alguna tradició present a l'aula, l'alumnat explica com la viu. Els infants que no la celebren també n'expliquen el motiu. "Intentem que la religió sigui una cosa molt natural."

Cultura religiosa a totes les etapes

Centres concertats d'infantil, primària i secundària

La cultura religiosa es treballa de 1r de primària a 4t d'ESO. En un centre, el "Bon dia" de cada matí inclou textos de diverses tradicions. Un centre d'educació especial fa accessible aquests continguts amb la llengua de signes.

Per on començar

1 Primer pas

Aprofitar els moments del temari on el fet religiós ja hi és (història, art, literatura, música) per fer-lo visible amb rigor i sense jutjar.

2 Consolidar

Donar veu a l'alumnat sobre les seves tradicions, i també a qui no en segueix cap, amb normes clares de respecte. Preparar entre el professorat com respondre a les preguntes sobre l'evolució o l'educació afectivosexual.

3 Aprofundir

Programar entre diverses àrees un projecte sobre les tradicions religioses i les conviccions de l'entorn proper, connectat amb l'entorn (fitxa 5).

A tenir en compte: buscar el que tenen en comú les religions ajuda al diàleg, però cal vetllar perquè no quedin fora les tradicions no monoteistes ni les persones no creients. Ningú no ha de sentir-se obligat a parlar de les seves creences.

Pregunta per al claustre

Com fem present la diversitat religiosa i de conviccions en el currículum de forma transversal?

Recursos

- **Vídeos per conèixer les religions** (Direcció General d'Afers Religiosos): joves de diverses tradicions expliquen la seva religió. Per fer servir a l'aula.
- **Diccionari de les religions** (Direcció General d'Afers Religiosos): conceptes bàsics amb un llenguatge adaptat a l'alumnat de 10 a 14 anys.
- **Propostes de l'Oficina d'Afers Religiosos de l'Ajuntament de Barcelona**: l'exposició *Viatges sagrats*, la maleta viatgera *Rostres de la pluralitat de creences a Barcelona* i l'aprenentatge servei "Currículum intercultural? Revisem els nostres materials educatius".

Fitxa 4

Àmbit d'acció

L'abordatge del diàleg interreligiós i conviccional a l'escola.

El repte **Com construir espais de diàleg entre famílies i equip educatiu per abordar la diversitat religiosa i de conviccions?**

Què diu la recerca

9,8%

dels centres implica les famílies al llarg del curs

Ho mostren les dades

Gairebé **8 de cada 10** respostes a les demandes de les famílies es fan de manera individual, i sovint un cop la decisió ja està presa. Els espais de diàleg en grup són molt poc habituals (5%). Només el **9,8%** dels centres implica les famílies al llarg del curs. A secundària, la xifra baixa al **2,3%**, davant del 14,7% a primària. Més de la meitat dels centres creu que les famílies estan poc o gens informades de com es gestiona la diversitat religiosa.

Ho apunten els centres

> Les famílies tenen un paper clau en els temes sensibles, com el gènere, l'educació afectivosexual o alguns continguts científics. Parlar-ne abans i amb transparència ajuda a prevenir conflictes, i, en el cas que el conflicte hagi sorgit, a resoldre'l de manera favorable per totes les parts implicades.

Fitxa 4 La relació amb les famílies

Pràctiques inspiradores

Les famílies expliquen, el claustre aprèn

Escola pública de primària, màxima complexitat

Algunes famílies han explicat al claustre com són les seves celebracions religioses.

Una mare o un pare que fa de pont

Centre concertat, alta complexitat

El centre explica a un membre de la comunitat com s'organitzen les celebracions i l'assignatura de religió. Aquesta persona, que assumeix el rol de mentora, ho transmet a la seva comunitat. És recomanable que aquest rol l'assumeixi una persona ja fa temps que en forma part, i no un membre d'una congregació religiosa extern a l'escola

Parlar abans dels temes sensibles

Escoles públiques de primària, màxima complexitat

Una escola organitza xerrades sobre esdeveniments religiosos i trobades amb famílies sobre el currículum d'educació afectivosexual. Una altra té un espai familiar, conduït per la tècnica d'integració social, per atendre els dubtes que van sorgint.

Un moment fix per als dubtes

Escola pública de primària

Les reunions del consell escolar preveuen un temps per donar resposta a les inquietuds i dubtes de les famílies.

Espai de famílies

Escola pública de primària, màxima complexitat

Cada setmana, en petit grup, les famílies aprenen català, conversen i surten a conèixer el territori. "Generem vincle i allunyem interpretacions esbiaixades."

Per on començar

1 Primer pas

A la reunió d'inici de curs, explicar breument com aborda el centre la diversitat religiosa (calendari, menús, activitats) i a qui es poden adreçar els dubtes.

2 Consolidar

Abans de treballar temes sensibles, com l'educació afectivosexual, fer una sessió informativa per a les famílies oberta a preguntes.

3 Aprofundir

Crear un espai estable, com una comissió mixta, trobades amb l'AFA o una escola de famílies, on famílies de tradicions diferents participin en decisions i activitats.

Pregunta per al claustre

Quins moments de diàleg entre equip docent i famílies hem d'establir de forma regular per abordar la diversitat religiosa i de conviccions a l'escola?

Recursos

- **Calendari de festes religioses** (Direcció General d'Afers Religiosos): per compartir amb les famílies les festes que el centre té en compte.
- **Guia per al respecte a la diversitat de creences als centres educatius de Catalunya** (Direcció General d'Afers Religiosos): orientacions sobre la relació amb les famílies.

Fitxa 5

Àmbit d'acció

La coordinació amb l'entorn

El repte **Com pot el centre comptar amb l'ajuntament, les entitats, les comunitats religioses i altres centres per tractar la diversitat de creences i conviccions?**

Què diu la recerca

26,8%

dels centres que es coordinen amb l'entorn impliquen les famílies, davant del 3,4% dels que no

Ho mostren les dades

Només **1 de cada 4 centres** (25,2%) es coordina amb l'entorn en aquest tema. És, però, la condició que més clarament acompanya una relació activa amb les famílies: **26,8%** dels centres que es coordinen les impliquen al llarg del curs, davant del **3,4%** dels que no ho fan. Quan hi ha coordinació, sovint és "quan cal": el 39% no té cap periodicitat definida.

Ho apunten els centres

> La gestió de la diversitat religiosa no pot recaure només en l'escola. Cal treballar en xarxa amb famílies, comunitat, entitats i administració.

Fitxa 5 La coordinació amb l'entorn

Pràctiques inspiradores

Conèixer-se abans de necessitar-se

Centre concertat de primària i secundària, alta complexitat

"Més que una coordinació és una comunicació. Ens coneixem i procurem una vegada a l'any saludar-nos per mantenir viu el vincle." Una escola pública de màxima complexitat ho fa a través del seminari mensual de direccions de la comarca, on comparteix necessitats i accions.

Un claustre que sap a qui trucar

Escola pública de primària, màxima complexitat

El centre va dedicar dues sessions de claustre a conèixer, amb el servei municipal d'acollida, la tècnica de referència de les comunitats religioses del municipi i la Direcció General d'Afers Religiosos, les comunitats i els centres de culte de l'entorn. Ara hi fa una sessió de claustre cada curs i consulta el servei municipal quan sorgeixen dubtes sobre festivitats o pràctiques.

Una taula estable amb el territori

Centre concertat de primària i secundària, alta complexitat

Es coordina tres vegades l'any amb l'ajuntament, la taula de diàleg interreligiós i entitats islàmiques i sikhs. L'objectiu és organitzar activitats comunes i donar a conèixer les confessions presents al poble.

Figures pont a l'institut

Institut públic, màxima complexitat

El centre cívic del barri (educadors de carrer, dinamitzador juvenil) ha fet de pont amb entitats islàmiques. Una mediadora, finançada per l'administració educativa, va a l'institut un matí a la setmana per facilitar la comunicació amb les famílies d'origen pakistanès. Un altre institut visita amb l'alumnat espais de culte de tradicions diverses del barri i de la ciutat.

Per on començar

1 Primer pas

Fer el mapa de l'entorn: servei municipal d'afers religiosos o d'acollida, comunitats i centres de culte del barri, entitats de diàleg interreligiós, altres centres. Anotar-hi un contacte per a cadascun. Portar el tema al seminari de direccions o a la coordinació amb l'ELIC.

2 Consolidar

Fer una sessió de claustre a l'any amb un agent extern (servei municipal, DGAR, entitat). Acordar a qui es consulta quan hi ha un dubte. Convidar-hi també el personal de menjador i d'acollida.

3 Aprofundir

Crear un espai estable amb l'entorn, amb una periodicitat fixada (per exemple, trimestral) i activitats conjuntes: visites, projectes d'aprenentatge servei, trobades amb famílies. Vincular-lo al Projecte de convivència o al Pla educatiu d'entorn.

Pregunta per al claustre

Si demà ens arribés una demanda que no sabem com resoldre, a qui de fora del centre podríem trucar? I ells, ens coneixen?

Recursos

- **Oficina d'Afers Religiosos de l'Ajuntament de Barcelona – Educació i formació**: visites a centres de culte i propostes d'aprenentatge servei com "Descobreix la diversitat religiosa al teu entorn". Per a altres municipis, convé preguntar a l'ajuntament si hi ha oficina d'afers religiosos o grup de diàleg interreligiós (a Lleida, l'Assemblea Municipal de les Religions).
- **AUDIR – Associació UNESCO per al Diàleg Interreligiós**: formacions, activitats i contacte amb les confessions presents a Catalunya.

Fitxa 6

Àmbit d'acció

La formació de l'equip

El repte **Com fer que tothom que treballa al centre, i no només el professorat, se senti preparat per gestionar i tractar les situacions relacionades amb la diversitat religiosa?**

Què diu la recerca

< 3,4%

del personal no docent s'ha format en els darrers cinc cursos en la matèria

Ho mostren les dades

En els darrers cinc cursos s'ha format en aquest tema el **28,8%** dels equips directius i el 21,2% dels equips docents. Entre el personal de menjador, d'acollida, de consergeria i d'administració, la xifra no arriba al **3,4%**. Aquest personal també es considera menys preparat, i moltes direccions no saben valorar-ne la preparació. La formació relacionada amb el tractament de la diversitat de creences és la necessitat que els centres esmenten més.

Ho apunten els centres

> El professorat és la clau del canvi, però també és on poden quedar prejudicis poc visibles. Els equips docents són poc diversos en comparació amb l'alumnat, i el professorat de Religió sovint se sent poc reconegut al claustre.

Fitxa 6 La formació de l'equip

Pràctiques inspiradores

Qui es forma, ho comparteix

Institut públic, alta complexitat

Dos professionals van fer una formació sobre com s'aborda la salut mental des d'altres cultures i religions, i després la van traslladar al claustre.

Formació per a tot el claustre

Institut públic i centre concertat

Tots dos centres han fet formació per a tot el claustre amb una persona experta. L'institut ara es planteja portar la proposta a tallers per a l'alumnat.

Informar abans que arribi

Institut públic

Una sessió formativa sobre la gestió de la diversitat religiosa aporta eines al professorat sobre com tractar el Ramadà en un centre amb un percentatge elevat d'alumnat que el practica.

Un claustre que coneix el seu entorn

Escola pública de primària, màxima complexitat

Una sessió anual de claustre amb el servei municipal d'afers religiosos (vegeu la fitxa 5).

La diversitat també a l'equip

Institut públic

"No és una activitat, però haver tingut una docent musulmana ha contribuït positivament."

Per on començar

1 Primer pas

Abans d'esdeveniments o festivitats importants, facilitar informació breu a tot el personal, també al de menjador, acollida i consergeria.

2 Consolidar

Fer una sessió de formació de claustre cada curs, amb una persona o un servei extern, i convidar-hi el personal no docent. Quan algú es forma, preveure'n el traspàs.

3 Aprofundir

Obrir espais de reflexió d'equip sobre la pròpia mirada i els prejudicis. Integrar plenament el professorat de religió o de cultura religiosa en el treball del claustre.

ⓘ **Un repte obert:** la recerca realitzada no ha trobat pràctiques de formació adreçades al personal no docent. És un camp on qualsevol primer pas ja serà una novetat.

Pregunta per al claustre

Qui passa més temps amb l'alumnat fora de l'aula, i quina formació ha rebut sobre aquest tema?

Recursos

- **AUDIR – Associació UNESCO per al Diàleg Interreligiós**: formacions, activitats i publicacions.
- **Programa "Escoles per a la igualtat i la diversitat"** (Consorci d'Educació i Ajuntament de Barcelona): formació i assessorament per gestionar la diversitat. No se centra en la diversitat religiosa, però dona eines útils.

4. Eines útils per començar a avançar

Eina 1

Autodiagnosi de la gestió de la diversitat religiosa

Aquesta eina permet fer una fotografia ràpida del centre en uns 20 minuts. Es pot omplir en una reunió de l'equip directiu o en una sessió de claustre.

● **Verd:** ja ho fem de manera estable ● **Groc:** ho fem a vegades, o depèn de persones concretes ● **Vermell:** encara no ho fem

ⓘ **Com llegir el resultat:** cada fila en groc o vermell remet a la seva fitxa, on hi ha pràctiques i primers passos. No cal abordar-ho tot alhora: n'hi ha prou de triar un sol àmbit per al full de ruta (eina 2).

Àmbit	Afirmació	Semàfor	A Catalunya[1]
1. La vida quotidiana	Tenim en compte les festes de les tradicions presents al centre quan programem colònies, exàmens i festes.	○ ○ ○	El 55% dels centres rep peticions sobre calendari i festes
	Tenim criteris compartits per a menús, absències i vestimenta, i tot l'equip els coneix.	○ ○ ○	El 13,5% troba a faltar protocols, temps o recursos
2. L'organització del centre	El Pla d'atenció a la diversitat o el Projecte de convivència inclouen accions concretes sobre la diversitat religiosa.	○ ○ ○	Només entre el 4% i el 9% concreta accions
	Hi ha una persona o un equip referent amb temps i funcions clares.	○ ○ ○	El 22% té referent, sovint sense hores
3. El currículum	La diversitat religiosa es treballa en més matèries que Valors, Religió i Tutoria.	○ ○ ○	Llengües: 12%; Ciències naturals: 2,5%
	Incloem les tradicions no monoteistes i les persones no creients.	○ ○ ○	-
4. La relació amb les famílies	Expliquem a totes les famílies com el centre aborda la diversitat religiosa.	○ ○ ○	El 53% creu que les famílies estan poc o gens informades
	Tenim espais de diàleg en grup amb la diversitat de les famílies, no només converses individuals.	○ ○ ○	El 5% té espais de diàleg en grup
5. La coordinació amb l'entorn	Sabem a qui adreçar-nos fora del centre quan tenim un dubte.	○ ○ ○	El 25,2% es coordina amb l'entorn
	Ens trobem amb serveis o entitats de l'entorn amb una periodicitat fixada.	○ ○ ○	El 39% dels que es coordinen no té periodicitat
6. La formació de l'equip	L'equip directiu i el professorat s'han format en aquest tema els darrers cinc cursos.	○ ○ ○	Directius: 28,8%; docents: 21,2%
	El personal de menjador, acollida, consergeria i administració rep informació o formació.	○ ○ ○	Menys del 3,4%

[1] En base a la recerca realitzada.

Eina 2

Full de ruta

Aquest full serveix per passar de l'autodiagnosi a l'acció. La proposta és triar **un sol àmbit i un sol primer pas** i comprometre's a revisar-lo.

Quin àmbit triem?

Per què? Què ens ha mostrat l'autodiagnosi?

Quin primer pas farem?

Qui se n'ocupa?

Amb qui comptem, dins i fora del centre?

Quan ho farem?

Com sabrem què ha funcionat?

Quan ho revisarem?

Proposta de sessió de claustre (60 minuts)

10'	15'	10'	15'	10'

1 Obertura 10 min

Lectura de les idees clau de la recerca i breu conversa: què ens sorprèn, què ens és familiar?

2 Autodiagnosi 15 min

En petits grups, s'omple l'eina 1. Si és possible, hi participa també personal de menjador, acollida o consergeria.

3 Posada en comú 10 min

On coincidim i on veiem el centre de manera diferent?

4 Triar un àmbit 15 min

Es llegeix la fitxa corresponent i es comenta la seva pregunta per al claustre.

5 Full de ruta 10 min

S'omple el full i s'acorda la data de revisió.

Annex. Un punt de partida comú

El tractament de la diversitat religiosa és més fàcil quan tot l'equip fa servir les mateixes paraules. Aquests són els conceptes bàsics que apareixen a la guia.

Diversitat religiosa

Totes les tradicions religioses presents al centre. La recerca hi inclou també les conviccions no religioses (persones ateses, agnòstiques o sense una creença definida) i en parla com a diversitat religiosa i conviccional.

Gestió de la diversitat religiosa

El conjunt de decisions organitzatives, curriculars i de relació amb les famílies i l'entorn que pren un centre perquè aquesta diversitat hi tingui cabuda en igualtat de condicions.

Llibertat religiosa i de consciència

El dret de cada persona a tenir o no tenir creences, a manifestar-les i a no ser discriminada per aquest motiu.

Aconfessionalitat

Cap religió té caràcter oficial. A l'escola pública implica neutralitat i respecte a totes les opcions.

Ideari o caràcter propi

La identitat d'un centre concertat o privat. S'ha de donar a conèixer a les famílies i ha de respectar els drets de l'alumnat.

Ensenyament de la religió

Assignatura optativa en què s'ensenya una religió concreta des de la seva pròpia perspectiva.

Cultura religiosa

Conèixer les religions com a fet cultural, històric i social, sense adoctrinar i obert a tot l'alumnat.

Adaptacions organitzatives

Ajustos en l'organització del centre (menús, calendari, horaris) per respectar les creences sense afectar els drets dels altres ni el funcionament del centre.

Marc de referència

- **Constitució espanyola**, articles 16 (llibertat ideològica, religiosa i de culte) i 27 (dret a l'educació).
- **Llei orgànica 7/1980**, de llibertat religiosa.
- **Llei 12/2009**, d'educació de Catalunya.
- **Llei 19/2020**, d'igualtat de tracte i no-discriminació.
- **Decret 150/2017**, de l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu.

Per a qualsevol dubte normatiu, la referència és la **Guia per al respecte a la diversitat de creences als centres educatius de Catalunya** de la Direcció General d'Afers Religiosos.